

**Materiał informacyjny
dotyczący rozwiązań zaproponowanych w Planie Strategicznym WPR
na lata 2023-2027 w zakresie płatności bezpośrednich, płatności rolno-
środowiskowo-klimatycznych, płatności ekologicznych, płatności ONW
oraz działań zalesieniowych**

I. INFORMACJE PODSTAWOWE

- Minimalne wymagania, jakie musi spełnić rolnik ubiegający się o płatności bezpośrednie to:
 - 1) kwalifikujący się obszar gospodarstwa, w odniesieniu do którego wystąpiono z wnioskiem o płatności bezpośrednie, jest **nie mniejszy niż 1 ha**;
 - 2) w przypadku rolników posiadających mniej niż 1 ha, ale otrzymujących płatności do zwierząt (w tym płatności do dobrostanu) - minimalna kwota płatności bezpośrednich wynosi **co najmniej 200 EUR**.
- Interwencje realizowane w formie płatności bezpośrednich oraz płatności ONW będą przyznawane wyłącznie **rolnikom aktywnym zawodowo**.

Za rolnika aktywnego zawodowo automatycznie będzie uznawany rolnik, którego kwota płatności bezpośrednich za rok poprzedni **nie przekracza 5 tys. EUR**.

W przypadku, gdy kwota płatności bezpośrednich **przekracza 5 tys. EUR** rolnik jest uznawany za aktywnego, jeżeli nie prowadzi żadnej z działalności wymienionej na negatywnej liście, tj. nie administruje portami lotniczymi, wodociągami, stałymi terenami sportowymi i rekreacyjnymi oraz nie świadczy usług przewozu kolejowego lub usług w zakresie obrotu nieruchomościami.

Jednakże nawet w tym przypadku rolnik może zostać uznany za aktywnego jeżeli udokumentuje, że:

- 1) jego przychód z działalności rolniczej stanowi co najmniej 1/3 całego przychodu w gospodarstwie, lub
- 2) roczna kwota płatności bezpośrednich wynosi co najmniej 5% całości przychodów z działalności pozarolniczej, lub
- 3) główną działalność gospodarczą lub przedmiot działalności stanowi wykonywanie działalności rolniczej (w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEiDG) działalność rolnicza tego rolnika została wskazana jako główna lub dokumenty z KRS lub REGON potwierdzą,

że wykonywana przez rolnika działalność rolnicza stanowi główną działalność gospodarczą).

- Rolnik musi posiadać prawo do użytkowania gruntów (tytuł prawny), do których ubiega się o przyznanie płatności na dzień 31 maja roku, w którym składa wniosek. Warunek posiadania prawa do użytkowania gruntów może zostać spełniony poprzez wszystkie dopuszczone prawem formy, jak np. tytuł własności czy umowa dzierżawy, w tym umowa ustna.

II. PŁATNOŚCI BEZPOŚREDNIE

Kontynuacja (z pewnymi zmianami w zakresie warunków kwalifikowalności) dotychczas realizowanych instrumentów wsparcia bezpośredniego, tj:

1. **BISS – Podstawowe wsparcie dochodów do celów zrównoważoności (płatność podstawowa)**

Płatność zastąpi dotychczasową Jednolitą Płatność Obszarową (JPO). Będzie przysługiwała rolnikom aktywnym zawodowo, którzy spełniają minimalne wymagania. Brak redukcji płatności (*cappingu*).

2. **CRISS – Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodów do celów zrównoważoności (płatność redystrybucyjna)**

Płatność będzie przyznawana od 1 do 30 ha w gospodarstwach posiadających maksymalnie 300 ha (dotychczas otrzymywały ją wszystkie gospodarstwa, z wyjątkiem tych o powierzchni 1-3 ha, przyznawana była max. do 27 ha). Dodatkowo zwiększony został poziom finansowania płatności redystrybucyjnej do ok. 11,57% rocznej koperty płatności bezpośrednich (obecnie na ten cel Polska przeznacza 8,3%).

3. **Uzupełniające wsparcie dochodów dla młodych rolników (płatność dla młodych rolników)**

Płatność będzie przysługiwała młodym rolnikom posiadającym wykształcenie na poziomie ponadpodstawowym lub 3-letni staż pracy w rolnictwie, bez limitu powierzchniowego na gospodarstwo (dotychczas obowiązywał limit 50 ha), pozostałe warunki pozostają bez zmian, tj.: maksymalny wiek młodego rolnika – nie więcej niż 40 lat w pierwszym roku złożenia wniosku; rozpoczęcie działalności nie wcześniej niż 5 lat przed złożeniem wniosku; bycie kierującym gospodarstwem.

4. **Płatności w ramach wsparcia dochodów związanego z produkcją (płatności związane)**

Wsparcie dochodów związane z produkcją w tych samych 13 sektorach co obecnie:

- **młode bydło:** płatność będzie przysługiwała maksymalnie do 20 szt. zwierząt w wieku nieprzekraczającym 24 miesięcy **już od 1 szt.** w województwach, w których średnia wielkość gospodarstwa jest mniejsza od średniej krajowej

(tj. w województwach lubelskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, śląskim i świętokrzyskim), a w pozostałych województwach – od co najmniej 3 szt. kwalifikujących się zwierząt (obecnie jednolicie dla całego kraju - posiadanie co najmniej 3 szt. zwierząt); wiek zwierzęcia określany jest na dzień 15 maja roku składania wniosku; wymagany okres przetrzymywania zwierząt to 30 dni od dnia złożenia wniosku.

- **krowy:** płatność będzie przysługiwała maksymalnie do 20 szt. zwierząt w wieku powyżej 24 miesięcy **już od 1 szt.** w województwach, w których średnia wielkość gospodarstwa jest mniejsza od średniej krajowej (tj. w województwach lubelskim, łódzkim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, śląskim i świętokrzyskim), a w pozostałych województwach – od co najmniej 3 szt. kwalifikujących się zwierząt (obecnie jednolicie dla całego kraju - posiadanie co najmniej 3 szt. zwierząt); wiek zwierzęcia określany jest na dzień 15 maja roku składania wniosku; wymagany okres przetrzymywania zwierząt to 30 dni od dnia złożenia wniosku.
- **owce:** płatność będzie przysługiwała do min. 10 maciorek owczych w wieku co najmniej 12 miesięcy, gdzie wiek zwierzęcia określany jest na dzień 15 maja roku składania wniosku; wymagany okres przetrzymywania zwierzęcia: od 15 marca do 15 kwietnia roku składania wniosku; pomoc wypłacana będzie do wszystkich kwalifikujących się zwierząt w gospodarstwie (brak limitu).
- **kozy:** płatność będzie przysługiwała do min. 5 samic kozy w wieku co najmniej 12 miesięcy, gdzie wiek zwierzęcia określany jest na dzień 15 maja roku składania wniosku; wymagany okres przetrzymywania zwierzęcia to 30 dni od dnia złożenia wniosku; pomoc wypłacana będzie do wszystkich kwalifikujących się zwierząt w gospodarstwie (brak limitu).
- **rośliny strączkowe na nasiona:** płatność będzie przysługiwała do powierzchni zajętej pod uprawę następujących roślin: bobik, groch siewny, w tym peluska (z wyłączeniem grochu siewnego cukrowego i grochu siewnego łuskowego), łubin biały, łubin wąskolistny, łubin żółty, soja zwyczajna pod warunkiem, że dokonano zbioru ziarna. Brak degresywności.
- **rośliny pastewne:** płatność będzie przysługiwała do powierzchni zajętej pod uprawę następujących roślin: esparceta siewna, koniczyna czerwona, koniczyna biała, koniczyna białoróżowa, koniczyna perska, koniczyna krwistoczerwona, komonica zwyczajna, lędźwian, lucerna siewna, lucerna mieszańcowa, lucerna chmielowa, nostrzyk biały, seradela uprawna, wyka kosmata¹, wyka siewna¹, uprawianych również w formie mieszanek i mieszanek z roślinami strączkowymi na ziarno z tym, że uprawa zgłoszona do wsparcia nie może zostać przeznaczona na zielony nawóz. Płatnością

¹ od 2023 r. do wsparcia nie będzie kwalifikowała się uprawa wyki siewnej i wyki kosmatej z rośliną podporową spoza listy gatunków roślin objętych płatnością do roślin pastewnych i płatnością do roślin strączkowych na ziarno

może być objęte nie więcej niż 75 ha upraw roślin pastewnych w gospodarstwie.

- **chmiel:** płatność będzie przysługiwała do powierzchni, na których uprawiane są rośliny chmielu, zajętych przez konstrukcję nośną i ograniczonych linią jej zewnętrznych odciągów kotwicznych. Obowiązywać będzie zachowanie minimalnej obsady: 1 300 szt./ha. Płatność przyznawana w obszarach następujących rejonów: lubelskim, wielkopolskim oraz dolnośląskim.
- **buraki cukrowe:** płatność będzie przysługiwała do powierzchni uprawy buraków cukrowych nie większej niż powierzchnia określona w umowie (rolnik w umowie zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia odpowiedniemu podmiotowi określonej ilości buraków cukrowych z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te buraki odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i przeznaczyć te buraki na produkcję cukru).
- **ziemniaki skrobiowe:** płatność będzie przysługiwała do powierzchni uprawy ziemniaków skrobiowych nie większej niż powierzchnia określona w umowie (rolnik w umowie zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia podmiotowi, którego przedmiot działalności obejmuje wytwarzanie skrobi lub wyrobów skrobiowych, określonej ilości ziemniaków skrobiowych z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te ziemniaki odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i wyprodukować z nich skrobię lub wyroby skrobiowe).
- **pomidory:** płatność będzie przysługiwała do powierzchni uprawy pomidorów nie większej niż powierzchnia określona w umowie (rolnik w umowie zobowiązuje się do wytworzenia i dostarczenia podmiotowi, którego przedmiot działalności obejmuje przetwarzanie owoców i warzyw, określonej ilości pomidorów z określonej powierzchni gruntów, a podmiot ten zobowiązuje się te pomidory odebrać w umówionym terminie, zapłacić za nie umówioną cenę i je przetworzyć). Ponadto uprawa pomidorów musi być założona z rozsady - minimalna obsada to 20 000 szt./ha.
- **truskawki:** płatność będzie przysługiwała do powierzchni zajętej pod uprawę truskawek.
- **len:** płatność będzie przysługiwała do powierzchni zajętej pod uprawę lnu.
- **konopie włókniste:** płatność będzie przysługiwała do uprawy odmian konopi prowadzonej po dokonaniu wpisu do rejestru konopi włóknistych administrowanego przez Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa. Zawartość tetrahydrokanabinolu (THC) nie może przekraczać maksymalnego poziomu wynoszącego 0,3%. Ponadto uprawa musi być prowadzona zgodnie z przepisami o przeciwdziałaniu narkomanii.

5. Szacunkowe stawki jednostkowe poszczególnych płatności bezpośrednich zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 1. Szacunkowe stawki jednostkowe poszczególnych płatności bezpośrednich

Rodzaj płatności		Wsparcie dochodów związane z produkcją do						Średnio lata 2023-2027
		2023	2024	2025	2026	2027*		
Podstawowe wsparcie dochodu		EUR/ha	115,83	117,07	118,45	119,77	106,29	115,47
Uzupełniające redystrybucyjne wsparcie dochodu (płatność redystrybucyjna)		EUR/ha	39,10	39,45	39,80	40,15	35,71	38,84
Uzupełniające wsparcie dochodu dla młodych rolników		EUR/ha	60,57	59,96	58,12	59,44	64,90	60,60
Wsparcie dochodów związane z produkcją do	krów	EUR/szt.	94,94	95,79	96,64	97,49	86,71	94,31
	młodego bydła	EUR/szt.	74,21	74,87	75,53	76,20	67,77	73,72
	owiec	EUR/szt.	25,35	25,57	25,80	26,03	23,15	25,18
	kóz	EUR/szt.	11,08	11,18	11,27	11,37	10,12	11,00
	buraków cukrowych	EUR/ha	300,75	300,75	300,75	300,75	274,68	295,54
	chmielu	EUR/ha	429,00	432,84	436,67	440,51	391,81	426,17
	Inu	EUR/ha	100,06	100,96	101,85	102,75	91,39	99,40
	konopi włóknistych	EUR/ha	29,03	29,29	29,55	29,81	26,52	28,84
	pomidorów	EUR/ha	550,00	550,00	550,00	550,00	502,31	540,46
	truskawek	EUR/ha	267,36	269,75	272,14	274,53	244,18	265,59
	ziemniaków skrobiowych	EUR/ha	245,41	247,61	249,80	252,00	224,14	243,79
	roślin pastewnych	EUR/ha	101,88	102,79	103,70	104,61	93,04	101,20
	roślin strączkowych na nasiona	EUR/ha	198,36	202,23	206,09	209,95	181,17	199,56

*Stawki jednostkowe w 2027 r. obniżone ze względu na brak przepisów umożliwiających przesunięcie środków z II na I Filar

6. **Prześciowe Wsparcie Krajowe** – dwa instrumenty:

1) Uzupełniająca Płatność Podstawowa (UPP):

- przyznawana na takich samych zasadach jak w 2022 r. i finansowana z budżetu krajowego; planuje się przeznaczyć 400 mln zł rocznie;
- będzie przysługiwała do najważniejszych roślin uprawianych na GO, w szczególności do: zbóż, roślin oleistych, roślin wysokobiałkowych oraz do GO, na których nie jest prowadzona uprawa roślin (warunkiem jest dokonanie zasiewu w celu podniesienia żyzności gleby oraz wymieszanie lub przyoranie masy roślinnej);
- w ramach płatności nie będzie obowiązywał limit powierzchni;
- służy realizacji programu **pt. Dopłaty powyżej średniej unijnej dla małych i średnich gospodarstw, w ramach Polskiego Ładu dla polskiej wsi.**

2) Płatność niezwiązana do tytoniu – nowy okres referencyjny – co do zasady 2018 r. W przypadku, gdy rolnicy byli wpisani do rejestru KOWR w 2018 r., ale nie zawarli umowy/nie mogą wykazać produkcji w 2018 r. płatności będą przyznawane proporcjonalnie do produkcji w 2017 r. (obecnie 2005 r. lub 2006 r.).

Tabela 2. Proponowane stawki płatności niezwiązanej do tytoniu w latach 2023-2027.

	okres odniesienia							ogółem/ średnio 2023-2027
	2013	2021-2022	2023	2024	2025	2026	2027	
<i>Maks. poziom PWK względem 2013 (przepisy UE)</i>	100%	50%	50%	45%	40%	35%	30%	
grupa I Virginia (EUR/kg)	1,36	0,69	0,71	0,64	0,57	0,50	0,43	0,57
pozostałe grupy (EUR/kg)	0,95	0,49	0,71	0,64	0,57	0,50	0,43	0,57

7. Nowe **rozwiązania dla spółdzielni rolniczych** ubiegających się o przyznanie:

- płatności redystrybucyjnej,
- wsparcia dochodów związanego z produkcją do roślin pastewnych,
- płatności w ramach interwencji Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000,
- płatności ONW.

W przypadku spółdzielni limity w ramach ww. interwencji będą stosowane z uwzględnieniem liczby członków spółdzielni.

III. WARUNKOWOŚĆ

- **Podstawowy, obowiązkowy element płatności bezpośrednich.** Kładzie większy nacisk na kwestie środowiskowe i klimatyczne. Będzie **połączeniem obecnych wymogów zazielenienia i zasady wzajemnej zgodności** (w skład której wchodzi normy dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska – normy GAEC i podstawowe wymogi w zakresie zarządzania – wymogi SMR).
- Uzależnia otrzymanie pełnego wsparcia od zapewnienia przez beneficjentów przestrzegania tych norm i wymogów (tak jak obecna zasada wzajemnej zgodności).
- Za nieprzestrzeganie wymogów warunkowości kwota płatności co do zasady może ulec zmniejszeniu o 3% - tak jak obecnie w zasadzie wzajemnej zgodności.
- Wskazuje normy (GAEC) i wymogi (SMR) w podziale na **główne obszary oddziaływania**:

1. **Klimat i środowisko** (łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej, woda, gleba, bioróżnorodność)

Zmiana klimatu:

- **Norma GAEC 1:** Utrzymywanie trwałych użytków zielonych w oparciu o stosunek powierzchni trwałych użytków zielonych do powierzchni użytków rolnych na poziomie krajowym.

Udział trwałych użytków zielonych (TUZ) w powierzchni gruntów rolnych w skali całego kraju nie może się zmniejszyć o więcej niż 5% w stosunku do roku referencyjnego 2018². W przypadku zmniejszenia wskaźnika TUZ o więcej niż 5%, przekształcanie trwałych użytków zielonych jest niedopuszczalne a rolnicy, którzy przekształcili trwałe użytki zielone, będą zobowiązani do przywrócenia określonej powierzchni gruntu w TUZ lub odtworzenia TUZ na innym gruncie.

- **Norma GAEC 2:** Ochrona terenów podmokłych i torfowisk (będzie obowiązywać od 2025 r.).

Na wyznaczonych obszarach podmokłych i torfowiskach rolnicy będą zobowiązani przestrzegać wymogów, które zostaną doprecyzowane przed wdrożeniem normy w 2025 roku, po odpowiednim dostosowaniu i zmianach w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR).

² Wskaźnik ten wynosi 18,33% (2 615 978,36 ha TUZ/14 270 946,21 ha użytków rolnych x100%)

➤ **Norma GAEC 3:** Zakaz wypalania gruntów rolnych.

Zakaz wypalania gruntów rolnych, z wyjątkiem punkowego wypalania roślin, części roślin lub resztek poźniwnych ze względów związanych ze zdrowiem roślin. W przypadku stwierdzenia wypalania na gruntach rolnych powstałych na skutek zalecenia inspektora Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa mającego na celu niszczenie chorób kwarantannowych roślin czy działania siły wyższej lub okoliczności nadzwyczajnych takich jak poważna klęska żywiołowa w dużym stopniu dotycząca grunty rolne gospodarstwa, sytuacja taka nie będzie traktowana jako niespełnienie normy.

2. Woda:

➤ **Norma GAEC 4:** Ustanowienie stref buforowych wzdłuż cieków wodnych.

Zakaz stosowania nawozów oraz środków ochrony roślin na gruntach rolnych w pobliżu wód powierzchniowych w odległości wynoszącej co najmniej 3 m.

➤ **NOWY SMR 1:** Ramowa Dyrektywa Wodna.

Wymogi dotyczące kontroli pozwoleń, w tym na pobór wód w ilości średniorocznie większej niż 5 m³ na dobę.

➤ **SMR 2:** Ochrona wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego

Przestrzeganie wymogów dotyczących:

- 1) stosowania nawozów zawierających azot, w tym m.in. odpowiednich terminów i dawkowania, w tym m.in. nieprzekraczanie rocznej dawki nawozów naturalnych zawierającej nie więcej niż 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych;
- 2) sposobów przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowania z odciekami;
- 3) rolniczego wykorzystania nawozów, m.in. w pobliżu wód powierzchniowych;
- 4) posiadania i przechowywania dokumentacji.

3. Gleba (ochrona i jakość):

➤ **Norma GAEC 5:** Zarządzanie orką w celu zmniejszenia ryzyka degradacji i erozji gleby, biorąc pod uwagę nachylenie terenu.

Grunty orne położone na stokach o nachyleniu $\geq 14\%$ uznaje się za utrzymywane zgodnie z normami, jeżeli gruntów tych:

- 1) nie wykorzystuje się pod uprawę roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku;
- 2) nie utrzymuje się jako ugór czarny w okresie jesienno-zimowym (od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego).

Na gruntach ornych, położonych na stokach o nachyleniu $\geq 14\%$, wykorzystywanych pod uprawę roślin wieloletnich oraz w uprawach trwałych (sady – drzewa owocowe) położonych na tych stokach - utrzymuje się okrywę roślinną lub ściółkę w międzyrzędziach.

➤ **Norma GAEC 6:** Minimalna pokrywa glebowa w najbardziej newralgicznych okresach.

Na powierzchni stanowiącej co najmniej 80% gruntów ornych, wchodzących w skład gospodarstwa rolnego utrzymuje się okrywę ochronną gleby w okresie od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego. Jako spełnienie wymogów normy uznaje się m.in.: okrywę roślinną (uprawy ozime, trawy na gruntach ornych, międzyplony ozime), pozostawienie ścierniska, grunty pokryte resztkami poźniwnymi, czy mulczem. W uprawach trwałych (sady - drzewa owocowe) utrzymuje się okrywę ochronną gleby w międzyrzędziach w okresie od dnia 1 listopada do dnia 15 lutego.

➤ **Norma GAEC 7:** Zmianowanie i dywersyfikacja upraw na gruntach ornych.

Gospodarstwa powyżej 10 ha gruntów ornych zobowiązane są do:

- prowadzenia upraw na powierzchni co najmniej 40% gruntów ornych w taki sposób, aby na każdej działce rolnej, na tych gruntach, w porównaniu z rokiem poprzednim, była prowadzona inna uprawa w plonie głównym.

Powyższe obowiązki uznaje się za spełnione na danej działce rolnej w przypadku wprowadzenia po zbiorze plonu głównego uprawy wtórej, tj. międzyplonu (ozimego lub ścierniskowego lub wsiewki poplonowej), z okresem utrzymania przez co najmniej 8 tygodni od terminu wysiewu, a w przypadku wsiewki - od terminu zbioru uprawy w plonie głównym.

Jednocześnie na wszystkich gruntach ornych w gospodarstwie, taka sama uprawa w plonie głównym nie może być prowadzona dłużej niż 3 lata.

Powyższe zasady nie obowiązują w przypadku upraw korzystnie wpływających na poprawę i zachowanie potencjału gleby, takich jak: rośliny bobowate, trawy i inne zielne rośliny pastewne, mieszanki bobowatych drobnonasiennych z trawami, grunty ugorowane oraz uprawy wieloletnie.

- prowadzenia co najmniej 3 różnych upraw na gruntach ornych, przy czym uprawa główna nie może zajmować więcej niż 65% gruntów ornych, a dwie uprawy główne łącznie nie mogą zajmować więcej niż 90% gruntów ornych.

Z wdrażania normy wyłączone są gospodarstwa:

- w których więcej niż 75% gruntów ornych jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, uprawy roślin strączkowych lub ugorowanych lub stanowi sumę powyższych,
- w których więcej niż 75% użytków rolnych stanowią trwałe użytki zielone lub jest wykorzystywanych do produkcji traw lub innych zielnych roślin pastewnych, lub stanowi sumę powyższych.

Jednocześnie gospodarstwa, w których prowadzona jest produkcja ekologiczna zgodnie z rozporządzeniem (UE) nr 2018/848, potwierdzona certyfikatem, uznaje się za spełniające normę GAEC 7.

4. Różnorodność biologiczna i krajobraz (ochrona i jakość):

➤ **Norma GAEC 8: Utrzymanie elementów i obszarów nieprodukcyjnych.**

Rolnicy są zobowiązani do:

- 1) zachowania elementów krajobrazu (obowiązek zachowania drzew – pomników przyrody, oczek wodnych o pow. do 100 m², rowów do 2 m szerokości);
- 2) przestrzegania zakazu przycinania żywopłotów i drzew podczas okresu lęgowego ptaków oraz okresu wychowu młodych (zakaz nie dotyczy drzew owocowych, wierzb i zagajników o krótkiej rotacji);
- 3) zagwarantowania minimalnego udziału co najmniej 4% gruntów ornych na poziomie gospodarstwa przeznaczonych na obszary i elementy nieprodukcyjne, w tym grunty ugorowane.

Jednakże istnieje możliwość obniżenia tego odsetka do 3% pod warunkiem, że rolnik przeznaczy dodatkowo 4% na międzyplony lub uprawy wiążące azot uprawiane bez stosowania środków ochrony roślin – obowiązek nie dotyczy gospodarstw o powierzchni poniżej 10 ha gruntów ornych.

Do przeliczenia rzeczywistej powierzchni elementów i obszarów nieprodukcyjnych uwzględnianych w ramach GAEC 8 stosowane są współczynniki konwersji i ważenia. Ich wartość odzwierciedla zróżnicowane znaczenie poszczególnych obszarów dla różnorodności biologicznej.

Tabela 3. Współczynniki konwersji i ważenia w ramach GAEC 8.

Elementy i obszary nieprodukcyjne	WSPÓŁCZYNNIK KONWERSJI (m/ drzewo do m ²)	WSPÓŁCZYNNIK WAŻENIA	OBSZAR (po zastosowaniu obu współczynników)
Grunty ugorowane (na 1m ²)	nie dotyczy	1	1 m ²
Grunty ugorowane z roślinami miododajnymi (na 1 m ²)	nie dotyczy	1,5	1,5 m ²
Żywopłaty/ pasy zadrzewione (na 1m)	5	2	10 m ²
Zadrzewienia pojedyncze (na drzewo)	20	1,5	30 m ²
Zagajniki śródpolne (na 1m ²)	nie dotyczy	1,5	1,5 m ²
Zadrzewienie liniowe (na 1m)	5	2	10 m ²
Oczka wodne (na 1m ²)	nie dotyczy	1,5	1,5 m ²
Rowy (na 1m)	5	2	10 m ²
Strefy buforowe i miedze śródpolne (na 1m)	6	1,5	9 m ²
Pasy gruntów kwalifikujących się do płatności wzdłuż obrzeży lasu (na 1m) bez produkcji	6	1,5	9 m ²
Międzyplony	nie dotyczy	0,3	0,3 m ²
Uprawy wiążące azot (1 m ²)	nie dotyczy	1	1 m ²

- **Norma GAEC 9:** Zakaz przekształcania lub zaorywania TUZ wyznaczonych jako cenne na obszarach Natura 2000.

Rolnicy są zobowiązani do przestrzegania zakazu przekształcania lub zaorywania cennych trwałych użytków zielonych, które zostaną wyznaczone na obszarach Natura 2000, w oparciu o opracowywane przez właściwy organ nowe i zaktualizowane plany zadań ochronnych (PZO) i plany ochrony (PO) dla poszczególnych obszarów Natura 2000.

- **SMR 3 –** Ochrona dzikiego ptactwa **i SMR 4** Ochrona siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk dzikiej fauny i flory.

Na obszarach Natura 2000 rolnicy zobowiązani są do przestrzegania wymogów obligatoryjnych wynikających z planów zadań ochronnych (PZO) lub planów ochrony (PO) w zakresie dotyczącym typów siedlisk przyrodniczych, gatunków zwierząt i roślin objętych ochroną lub w zakresie dotyczącym gatunków ptaków objętych ochroną, np. poprzez ekstensywne użytkowanie TUZ.

5. Zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt i zdrowotność roślin (bezpieczeństwo żywności, środki ochrony roślin):

➤ **NOWY SMR 8 – Zrównoważonego stosowania pestycydów.**

Wymogi dotyczące ograniczeń w stosowaniu środków ochrony roślin na obszarach chronionych m.in. na terenie parków narodowych, obszarach Natura 2000, strefach wody do poboru, strefach ochrony siedlisk oraz wymogi dotyczące postępowania z opakowaniami po środkach ochrony roślin, resztkami cieczy użytkowej po zabiegu, czy też unieszkodliwianiem niewykorzystanych środków ochrony roślin).

➤ **SMR 5 – Bezpieczeństwo żywności i pasz.**

Wymogi dotyczące bezpieczeństwa żywności, w tym dotyczące higieny produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego i roślinnego, wymaganej dokumentacji, wymagań z zakresu zdrowia zwierząt produkujących mleko, higieny pomieszczeń i wyposażenia w produkcji mleka, a także higieny podczas udoju i przechowywania mleka.

Wymogi dotyczące bezpieczeństwa pasz, w tym dotyczące wymaganej dokumentacji i higieny (wytwarzanie, przechowywanie, wprowadzanie do obrotu).

➤ **SMR 6 – Zdrowie zwierząt.**

Dyrektywa 96/22/WE dotycząca zakazu

Wymogi dotyczące zdrowia zwierząt obejmujące zakaz stosowania niektórych związków o działaniu hormonalnym, tyreostatycznym i β -agonistycznym, a także zakaz wprowadzania na rynek produktów od zwierząt, którym te środki zostały podane.

➤ **SMR 7 – Zdrowotność roślin.**

Wymogi obligują rolników stosujących środki ochrony roślin do właściwego ich stosowania, czyli zgodnie z etykietą, przy użyciu sprzętu sprawnego technicznie oraz prowadzenia ewidencji zabiegów oraz posiadania aktualnego zaświadczenia o ukończeniu szkolenia.

6. Dobrostan zwierząt

➤ **SMR9 – Dobrostan cieląt i SMR10 – Dobrostan świń i SMR 11 – Zwierząt hodowlanych**

Wymogi dotyczą zapewnienia zwierzętom m.in. odpowiednich warunków bytowych oraz opieki.

Usunięto z zakresu warunkowości wymogi SMR dotyczące:

- Identyfikacji i rejestracji zwierząt (IRZ) w zakresie: świń (Dyrektywa 2008/71/WE), bydła (Rozporządzenie UE nr 1760/2000) oraz owiec i kóz (Rozporządzenie Komisji (UE) nr 21/2004).
- Chorób zwierząt w zakresie Zapobiegania, kontroli i zwalczaniu niektórych przenośnych gąbczastych encefalopatii (TSE) – Rozporządzenie (UE) 999/2001.

Ponadto, w odniesieniu do roku 2023 wprowadzono czasowe odstępstwo od:

- wdrożenia normy GAEC 7 - zmianowanie;
- obowiązku ugorowania gruntów w ramach normy GAEC 8 (oznacza to, że w części dotyczącej przeznaczenia minimalnego udziału gruntów ornych na obszary nieprodukcyjne – możliwe będzie prowadzenie produkcji na gruntach ugorowanych z określonymi wyjątkami, tzn. z wyjątkiem uprawy kukurydzy, soi i zagajników o krótkiej rotacji).

IV. EKOSCHEMATY

- Ekoschematy to nowy rodzaj płatności bezpośrednich za **realizację praktyk korzystnych dla środowiska, klimatu i dobrostanu zwierząt**, które wykraczają ponad podstawowe wymogi określone w warunkowości.
- Realizują wszystkie cele środowiskowe i klimatyczne WPR dotyczące łagodzenia **zmiany klimatu** i przystosowywania się do niej, wspierania zrównoważonego rozwoju i ochrony zasobów naturalnych, **takich jak woda, gleba i powietrze oraz ochrony bioróżnorodności**.
- Podane w ramach ekoschematów punkty lub stawki płatności nie są ostateczne – ostateczna ich wysokość będzie uzależniona od zainteresowania rolników ekoschematami.
- Ekoschematy obszarowe obejmą:

1. Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi.

Ekoschemat obejmie 8 praktyk, tj.:

- **ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt.** Celem praktyki jest ochrona bioróżnorodności poprzez właściwe gospodarowanie na TUZ o niskiej wartości produkcyjnej. Praktyka będzie przyczyniała się do ograniczenia zagęszczenia zwierząt. Obsada zwierząt trawożernych w gospodarstwie musi wynosić co najmniej 0,3 DJP/ha TUZ i maksymalnie 2 DJP/ha TUZ w okresie wegetacyjnym roślin. Dodatkowo obowiązuje zakaz przeorywania TUZ w okresie realizacji ekoschematu.
- **międzyplony ozime/wsiewki śródplonowe.** Celem praktyki jest poprawa stanu i ochrona gleby przed erozją. Praktyka polega na:

- utrzymywaniu roślin w postaci a) wsiewek roślin bobowatych drobnonasiennych lub mieszanek z udziałem roślin bobowatych drobnonasiennych w uprawę główną lub b) międzyplonów ozimych w formie mieszanek utworzonych z co najmniej 2 gatunków roślin w terminie do 1 października i utrzymywanych, co najmniej do 15 lutego następnego roku.

W okresie utrzymania międzyplonu ozimego dopuszcza się jego mulczowanie, jednak nie wcześniej niż po 15 listopada.

- zakazie stosowania środków ochrony roślin: na międzyplonach ozimych - przez okres ich utrzymania; a w przypadku wsiewek śródplonowych - od momentu zbioru uprawy głównej przez co najmniej 8 tygodni lub do momentu wysiewu kolejnej uprawy głównej.

➤ **opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia** – wariant podstawowy i wariant z wapnowaniem. Praktyka składa się z dwóch wariantów:

- wariant podstawowy (bez wapnowania) polegający na opracowaniu i przestrzeganiu planu nawozowego do powierzchni gruntów ornych i trwałych użytków zielonych w gospodarstwie, opartego na bilansie N oraz chemicznej analizie gleby, określającego dawki składników pokarmowych (N, P, K i Mg oraz potrzeby wapnowania);
- wariant z wapnowaniem, który obejmuje opisany wyżej zakres podstawowy rozszerzony o zastosowanie wapnowania (dotyczy powierzchni gruntów w gospodarstwie o $\text{pH} \leq 5,5$). Wsparcie w zakresie wapnowania do poszczególnych działek rolnych przysługuje nie częściej niż raz na 4 lata.

➤ **zróżnicowana struktura upraw**. Celem praktyki jest poprawa jakości gleby i potrzeba odbudowy materii organicznej poprzez wzbogacenie struktury upraw o gatunki roślin, które wpływają zarówno na dodatni bilans materii organicznej, jak i na zwiększenie różnorodności biologicznej. Praktyka polega na prowadzeniu co najmniej 3 różnych upraw na gruntach ornych w gospodarstwie, przy czym:

- 1) udział głównej uprawy w strukturze zasiewów nie przekracza 65% i udział najmniejszej uprawy, nie może być mniejszy niż 10%,
- 2) co najmniej 20% w strukturze zasiewów stanowią: uprawy gatunków roślin mających pozytywny wpływ na bilans glebowej materii organicznej (m.in. bobowate) oraz
- 3) udział łącznie zbóż w strukturze zasiewów nie przekracza 65%, oraz

4) udział upraw mających ujemny wpływ na bilans materii organicznej (m.in.: okopowe) nie przekracza 30%.

- **wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji.** Celem praktyki jest ograniczenie emisji amoniaku do atmosfery. Wymieszanie określonej ilości obornika z glebą będzie musiało być potwierdzone za pomocą tzw. zdjęcia geotagowanego przy wykorzystaniu aplikacji udostępnionej przez ARiMR
- **stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo na gruntach ornych i trwałych użytkach zielonych**
- **uproszczone systemy uprawy.** Celem praktyki jest wsparcie konserwującej uprawy roli, poprzez zachowanie naturalnych zasobów przyrody przy równoczesnym osiąganiu zadowalających plonów. Na gruntach ornych uprawa roślin będzie musiała być prowadzona w formie uprawy konserwującej bezorkowej lub uprawy pasowej (strip – till), przy czym: zabiegi uprawowe wykonywane są z odstępami od uprawy płużnej w zespole uprawek późniowych i przedsiwnych; po zbiorze uprawy pozostawia się na polu całość resztek późniowych w formie mulczu.

Praktyka nie obejmuje uprawy zerowej.

- **wymieszanie słomy z glebą** jako sposób na zwiększenie poziomu zawartości materii organicznej w glebie. Praktyka polega na rozdrobnieniu i wymieszaniu całej słomy z glebą lub jej przyoraniu po zbiorze plonu głównego na gruntach ornych.

Powyższe praktyki włączone w ww. ekoschemat będą objęte systemem punktowym. Do każdej z tych praktyk przypisana jest odpowiednia liczba punktów, która odpowiada wysokości planowanej stawki za daną praktykę (1 pkt odpowiada ok. 22,47 EUR **≈100 zł³**)

³ Stawki płatności określane w EUR przeliczane na zł wg kursu PLN/EUR ustalonego na ostatni dzień roboczy września danego roku

Tabela 4. System punktowy do ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi

Lp.	Praktyki w ramach ekoschematu Rolnictwo węglowe	Proponowana liczba pkt (1pkt ≈100 PLN)
1	Ekstensywne użytkowanie trwałych użytków zielonych z obsadą zwierząt	5
2	Międyplony ozime/Wsiewki śródplonowe	5
3A	Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant podstawowy	1
3B	Opracowanie i przestrzeganie planu nawożenia – wariant z wapnowaniem	3
4	Zróżnicowana struktura upraw	3
5	Wymieszanie obornika na gruntach ornych w ciągu 12 godzin od aplikacji	2
6	Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbrzgowo	3
7	Uproszczone systemy uprawy	4
8	Wymieszanie słomy z glebą	2

Warunkiem przystąpienia do ekoschematu jest uzyskanie **minimalnej liczby punktów**, która stanowi równowartość punktów, które rolnik otrzymałby w sytuacji realizacji na co najmniej 25 % powierzchni użytków rolnych **najwyżej punktowanej praktyki**.

Przykładowo:

- 1) Gospodarstwo o powierzchni 10 ha UR – musi uzyskać minimalną liczbę punktów **12,5 pkt** ($2,5 \text{ ha} * 5 \text{ pkt/ha} = 12,5 \text{ pkt}$)
- 2) Gospodarstwo o powierzchni 100 ha – minimalna liczba punktów do realizacji – **125 pkt** ($25 \text{ ha} * 5 \text{ pkt/ha} = 125 \text{ pkt}$), itd.

Następnie wypełnienie tego minimum rolnik mógłby zrealizować dowolną liczbą praktyk. Co oznacza, że w zależności od tego jakie praktyki wybierze i jak wysoko będą one punktowane to na takiej powierzchni będzie realizował ekoschemat.

Przykładowo:

Dla gospodarstwa o powierzchni 10 ha UR warunkiem dostępu jest uzyskanie minimum 12,5 pkt.

Aby spełnić ten warunek ww. gospodarstwo może np. zrealizować:

- **2 praktyki, np.:**
 - Wymieszanie słomy z glebą
 $2,5 \text{ ha} \cdot 2 \text{ pkt/ha} = \mathbf{5 \text{ pkt}}$ oraz
 - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo
 $2,5 \text{ ha} \cdot 3 \text{ pkt/ha} = \mathbf{7,5 \text{ pkt.}}$
Łącznie 12,5 pkt.
- **1 praktykę, np.:**
 - Uproszczone systemy uprawy na powierzchni 3,13 ha (12,5pkt/4pkt), lub
 - Stosowanie płynnych nawozów naturalnych innymi metodami niż rozbryzgowo na powierzchni 4,7 ha (12,5pkt/3pkt), lub
 - Międzyplony/Wsiewki śródplonowe na powierzchni 2,5 ha (12,5pkt/5pkt).

2. Obszary z roślinami miododajnymi.

Ekoschemat polega na utworzeniu obszaru z roślinami miododajnymi przez wysiew mieszanki składającej się z co najmniej dwóch gatunków roślin miododajnych. Dodatkowo obowiązuje zakaz prowadzenia produkcji rolnej (w tym zakaz wypasu i koszenia) w terminie do dnia 31 sierpnia oraz zakaz stosowania środków ochrony roślin.

Szacowana stawka płatności podstawowej wynosi ok. 269,21 EUR/ha.

3. Prowadzenie produkcji roślinnej w systemie Integrowanej Produkcji Roślin.

Ekoschemat polega na wspieraniu produkcji roślinnej prowadzonej zgodnie z metodykami Integrowanej Produkcji.

Dodatkowo rolnik musi zachować, w danym roku kalendarzowym, wszystkie posiadane w gospodarstwie trwałe użytki zielone.

Płatność zostanie przyznana do powierzchni upraw, z których pochodzą produkty roślinne uprawiane zgodnie z metodykami integrowanej produkcji roślin oraz do powierzchni trwałych użytków zielonych odpowiadającej powierzchni tych upraw.

Szacowana stawka płatności podstawowej wynosi ok. 292,13 EUR/ha.

4. Biologiczna ochrona upraw.

Ekoschemat polega na zastosowaniu zabiegu ochrony roślin z wykorzystaniem biologicznej ochrony roślin przy użyciu preparatów mikrobiologicznych zgodnie z etykietą danego środka, co ma wyeliminować konieczność wykonania zabiegu chemicznego. Zabieg chemicznym środkiem ochrony będzie dopuszczony tylko w ostateczności, gdy nie będzie możliwa eliminacja patogenów poprzez preparaty mikrobiologiczne. Płatność przyznawana będzie do powierzchni gruntów rolnych.

Szacowana stawka płatności podstawowej wynosi ok. 89,89 EUR/ha.

5. Retencjonowanie wody na TUZ.

Celem interwencji jest promowanie retencjonowania wody, które poprawia gospodarkę wodną, a także ogranicza emisję dwutlenku węgla do atmosfery. Warunkiem uzyskania płatności w danym roku jest wystąpienie na trwałych użytkach zielonych zalania lub podtopienia, zdefiniowanego jako stan wysycenia profilu glebowego wodą na poziomie przynajmniej 80%, w okresie między 1 maja a 30 września, przez okres co najmniej 12 następujących po sobie dni. Wsparcie będzie dotyczyło gospodarstw realizujących równolegle na danym obszarze zobowiązania w ramach:

- wybranych wariantów pakietów przyrodniczych związanych z zachowaniem cennych siedlisk przyrodniczych i siedlisk zagrożonych gatunków ptaków w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020: Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 (poza wariantem 4.3. Murawy) lub Pakietu 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 (poza wariantem 5.3. Murawy) oraz analogicznych zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych w ramach PS WPR, lub
- ekoschematu Rolnictwo węglowe i zarządzanie składnikami odżywczymi w zakresie praktyki Ekstensywne użytkowanie TUZ z obsadą zwierząt lub interwencji Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000, lub
- interwencji Rolnictwo ekologiczne i działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020.

Szacowana stawka płatności podstawowej wynosi ok. 63,15 EUR/ha.

V. EKOSCHEMAT – DOBROSTAN ZWIERZĄT

- **Celem** tego wsparcia **jest zrekompensowanie rolnikom dodatkowych kosztów i utraconych dochodów** w wyniku prowadzenia praktyk hodowlanych związanych z podwyższonym dobrostanem zwierząt.
- Stanowi kontynuację wsparcia dla gatunków/grup technologicznych zwierząt objętych działaniem Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020, tj.:
 - świnie (lochy i tuczniki),
 - bydło (krowy mleczne i krowy mamki),
 - owce.
- Zakres wsparcia został rozszerzony o:
 - bydło opasowe,
 - kury nioski,
 - kurczęta brojlery,
 - indyki utrzymywane z przeznaczeniem na produkcję mięsa,
 - konie,
 - kozy.
- Wymagania **wspólne dla zwierząt objętych ekoschematem** – Dobrostan zwierząt:
 - posiadanie odpowiedniej siedziby stada, a w przypadku drobiu – numeru zakładu drobiu, zarejestrowanych zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt,
 - wymogi odnoszące się do danej grupy zwierząt dotyczą wszystkich zwierząt tej grupy utrzymywanych w gospodarstwie rolnym,
 - rolnik zobowiązany jest do jednorazowego odbycia szkolenia z zakresu metod ograniczających stosowanie antybiotyków (wymóg ten obowiązuje od 2024 r.),
 - rolnik posiada plan poprawy dobrostanu zwierząt (nie dotyczy wypasu krów mlecznych).
- W ramach ekoschematu Dobrostan zwierząt - **dla wszystkich gatunków/grup zwierząt** obowiązuje degressywność płatności dobrostanowych (w obrębie danej grupy technologicznej zwierząt):
 - do 100 DJP 100% płatności,
 - powyżej 100 DJP do 150 DJP – 75% płatności,
 - powyżej 150 DJP – brak płatności.

System punktowy

W odniesieniu do świń i bydła będzie obowiązywał system punktowy, co oznacza, że z dostępnych praktyk rolnik będzie mógł wybrać te praktyki, które zamierza realizować w swoim gospodarstwie.

Punktacja jest zróżnicowana zarówno pomiędzy gatunkami zwierząt, jak i w obrębie gatunku dla danej grupy technologicznej zwierząt – co odzwierciedla poniesione koszty i utracone dochody w zależności od gatunku i grupy technologicznej zwierząt. System punktowy polega na wycenie poszczególnych praktyk wpływających na poprawę dobrostanu zwierząt (w oparciu o wyliczone stawki płatności dobrostanowych): 1 punkt odpowiada ok. 22,47 EUR (≈ 100 zł)⁴.

W systemie punktowym **warunkiem przystąpienia do realizacji ekoschematu** będzie realizacja praktyki polegającej na zapewnieniu zwierzętom zwiększonej powierzchni bytowej w budynkach o co najmniej 20%. Warunek ten nie dotyczył będzie jedynie wypasu krów mlecznych (praktyka niezależna od pozostałych praktyk).

Po wyborze praktyki dotyczącej zwiększonej powierzchni bytowej możliwe będzie wybranie dodatkowych punktowanych praktyk dostępnych dla danej grupy zwierząt.

Punktowane będą praktyki realizowane w dotychczasowym działaniu PROW 2014-2020, jak i nowe praktyki, które przyczynią się do wzrostu poziomu dobrostanu zwierząt takie jak:

- zwiększenie powierzchni bytowej o co najmniej 50% (lochy, tuczniki, krowy mleczne, krowy mamki, opasy),
- utrzymanie na ściółce (lochy, tuczniki, krowy mleczne, krowy mamki, opasy),
- dostęp do wybiegu (krowy mleczne, krowy mamki, opasy),
- wypas (krowy mleczne, krowy mamki, opasy),
- późniejsze odsadzenie młodych od matki (lochy, krowy mleczne),
- utrzymanie świń w cyklu zamkniętym (tuczniki).

Wymagania specyficzne dla danego gatunku/grupy zwierząt objętych ekoschematem – Dobrostan zwierząt:

Lochy

Warunek podstawowy:

- lochom zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

⁴ Stawki płatności określane w EUR przeliczane na zł wg kursu PLN/EUR ustalonego na ostatni dzień roboczy września danego roku

Wymogi:

- wszystkie lochy w gospodarstwie są indywidualnie oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- lochy nie są utrzymywane w systemie jarzmowym; dopuszcza się jednak utrzymywanie loch w jarzmie w okresie okołoporodowym nie dłużej jednak niż przez 14 dni,
- lochom można zapewnić zwiększoną o co najmniej 50% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

W przypadku realizacji praktyki polegającej na zapewnieniu zwiększonej powierzchni bytowej, rolnik może dodatkowo realizować poniższe praktyki:

- zapewnienie ściółki ze słomy lub podobnego materiału na powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek loch,
- późniejsze odsadzanie prosiąt - nie wcześniej niż w 35. dniu od dnia ich urodzenia.

Tuczniki

Warunek podstawowy:

- tucznikom zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

Wymogi:

- do płatności kwalifikują się tuczniki pochodzące od loch utrzymywanych w gospodarstwach realizujących interwencję dotyczącą dobrostanu loch lub tuczniki pochodzące od loch utrzymywanych w siedzibie stada położonej nie dalej niż ok. 50 km od siedziby stada, w której będą utrzymywane tuczniki, w odniesieniu do których realizowany jest dobrostan tuczników,
- tucznikom można zapewnić zwiększoną o co najmniej 50% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

W przypadku realizacji praktyki polegającej na zapewnieniu zwiększonej powierzchni bytowej, rolnik może dodatkowo realizować praktykę dotyczącą:

- zapewnienia ściółki ze słomy lub podobnego materiału na powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek zwierząt.

Utrzymywanie świń w cyklu zamkniętym

W przypadku gospodarstw, w których prowadzi się cykl zamknięty świń, a rolnik realizuje jednocześnie dobrostan loch i dobrostan tuczników – możliwe jest otrzymanie dodatkowej płatności do tucznika kwalifikującego się do płatności w ramach dobrostanu tuczników urodzonego w tym gospodarstwie.

W przypadku realizacji interwencji w zakresie dobrostanu świń (loch i tuczników) - świniom zapewnia się stały dostęp do wystarczającej dla danej grupy technologicznej ilości materiałów wzbogacających lub przedmiotów absorbujących ich uwagę. Te materiały lub przedmioty powinny być bezpieczne oraz powinny być jadalne lub nadawać się do żucia, lub nadawać się do badania lub do manipulacji.

Krowy mleczne – wypas

- krowom mlecznym zapewnia się co najmniej 120 dni wypasu w sezonie wegetacyjnym, bez uwięzi (przez min. 6 godz. dziennie).

Wymóg ten może być realizowany jako odrębna praktyka dla krów mlecznych bez konieczności spełnienia podstawowego warunku przystąpienia do ekoschematu, tj. zapewnienia zwiększonej o co najmniej 20% powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach.

Krowy mleczne – inne wymogi

Warunek podstawowy:

- krowom mlecznym utrzymywanym grupowo bez uwięzi wolnostanowiskowo zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

Wymogi:

- krowom mlecznym utrzymywanym grupowo bez uwięzi wolnostanowiskowo można zapewnić zwiększoną o co najmniej 50% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

W przypadku realizacji praktyki polegającej na zapewnieniu krowom mlecznym zwiększonej powierzchni bytowej, rolnik może dodatkowo realizować poniższe praktyki:

- utrzymanie na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką ze słomą lub podobnym materiałem o powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek krów,
- zapewnienie wybiegu przez co najmniej 4 godz. dziennie przez cały rok,
- późniejsze odsadzanie cieląt - nie wcześniej niż w 5. dniu od dnia ich urodzenia.

Krowy mamki

Warunek podstawowy:

- krowom mamkom, cielętom, opasom o masie ciała do 300 kg i jałówkom użytkowanym w kierunku mięsnym zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

Wymogi:

- wymogami objęte są krowy mamki, cielęta, opasy o masie ciała do 300 kg i jałówki użytkowane w kierunku mięsnym,

- zwierzęta utrzymywane są bez uwięzi,
- krowom mamek, cielętom, opasom o masie ciała do 300 kg i jałówkom użytkowanym w kierunku mięsnym można zapewnić zwiększoną o co najmniej 50% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

W przypadku realizacji praktyki polegającej na zapewnieniu zwierzętom zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach, rolnik może dodatkowo realizować poniższe praktyki:

- utrzymanie na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką ze słomy lub podobnego materiału o powierzchni pozwalającej zwierzętom na jednoczesny odpoczynek,
- zapewnienie wybiegu przez co najmniej 4 godz. dziennie przez cały rok,
- zapewnienie wypasu przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym (przez min. 6 godz. dziennie).

Opasy

Warunek podstawowy:

- opasom zapewnia się zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

Wymogi:

- w przypadku opasów, które nie pochodzą od krów mamek objętych interwencją - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe w wieku od ukończenia 4 miesiąca życia do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym gospodarstwie w tym okresie, co najmniej przez 120 dni,
- w przypadku opasów, które pochodzą od krów mamek objętych interwencją - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym gospodarstwie, w tym okresie, co najmniej przez 120 dni,
- wymogami objęte jest bydło opasowe w wieku kwalifikującym się do płatności,
- utrzymywanie bez uwięzi,
- opasom można zapewnić zwiększoną o co najmniej 50% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

W przypadku realizacji praktyki polegającej na zapewnieniu zwierzętom zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach, rolnik może dodatkowo realizować poniższe praktyki:

- utrzymanie na ściółce ze słomy lub podobnego materiału lub wydzielenie części ze ściółką ze słomy lub podobnego materiału o powierzchni pozwalającej na jednoczesny odpoczynek zwierząt,
- zapewnienie wybiegu przez co najmniej 4 godz. dziennie przez cały rok,

- zapewnienie wypasu przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym (przez min. 6 godz. dziennie).

Tabela 5. Wysokość płatności dobrostanowych - zwierzęta objęte systemem punktowym [pkt/szt.]:

1 punkt = 22,47 EUR (≈100 zł)⁵

Grupa technologiczna	Lochy	Tuczniki	Krowy mleczne	Krowy mamki	Opasy
Praktyka					
Zwiększenie powierzchni bytowej w budynkach/pomieszczeniach o co najmniej 20%	3,9	0,4	6,9	3,6	0,8
Utrzymanie na ściółce	1,6	0,6	1,0	0,9	0,9
Późniejsze odsadzanie młodych	2,7	nd	1,7	nd	nd
Cykl zamknięty	nd	0,3	nd	nd	nd
Wybieg	nd	nd	2,0	1,5	2,8
Wypas	nd	nd	3,1	1,5	2,9
Zwiększenie powierzchni bytowej w budynkach/pomieszczeniach o co najmniej 50%	9,3	0,6	10,0	9,1	2,0

System wariantowy

Pozostałe gatunki, tj. **owce**, **kozy**, **konie** (utrzymywane w pomieszczeniach/budynkach lub utrzymywane w systemie otwartym), **kury** (kury nioski, kurczęta brojlery) oraz **indyki** (utrzymywane z przeznaczeniem na produkcję mięsa) będą objęte dotychczasowym systemem wariantowym.

Owce

Płatności dobrostanowe przysługują do samic gatunku owca domowa w wieku co najmniej 12 miesięcy.

Wszystkim grupom technologicznym zwierząt z gatunku owca domowa zapewnia się:

- wypas lub dostęp do wybiegu - przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym,

⁵ Stawki płatności określane w EUR przeliczane na zł wg kursu PLN/EUR ustalonego na ostatni dzień roboczy września danego roku

- zwiększoną o co najmniej 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach.

Kozy

Płatności dobrostanowe przysługują do samic gatunku koza domowa w wieku co najmniej 12 miesięcy.

Wszystkim grupom technologicznym zwierząt z gatunku koza domowa zapewnia się:

- utrzymywanie bez uwięzi,
- zwiększoną co najmniej o 20% powierzchnię bytową w pomieszczeniach/budynkach,
- dostęp do wybiegu przez cały rok - o powierzchni zwiększonej co najmniej o 20%,
- wypas przez co najmniej 120 dni w sezonie wegetacyjnym.

Konie

- minimalna liczba posiadanych zwierząt – 2 szt. koni w wieku co najmniej 24 miesiące lub klacz ze źrebięciem zgłoszonym do ARiMR,
- do płatności nie kwalifikują się konie utrzymywane w dzikich lub półdzikich warunkach, pochodzące z obszarów parku narodowego albo parku krajobrazowego, wskazanych zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt.

Konie utrzymywane w pomieszczeniach/budynkach

- utrzymywanie bez uwięzi,
- zapewnienie w sezonie wegetacyjnym - wypasu lub dostępu do powierzchni zewnętrznych przez co najmniej 140 dni (przez min. 6 godz. dziennie),
- zapewnienie poza sezonem wegetacyjnym - dostępu do powierzchni zewnętrznych lub bieżalni przez min. 2 godz. dziennie o powiększonej powierzchni,
- zapewnienie boksów lub w przypadku utrzymywania wolnostanowiskowego w pomieszczeniach/budynkach - powierzchni zwiększonej co najmniej o 20%.

Konie utrzymywane w systemie otwartym

- zapewnienie zadaszenia o powierzchni pozwalającej na jednoczesne przebywanie wszystkich koni pod tym zadaszeniem,
- zapewnienie ściółki pod zadaszeniem,
- zapewnienie powierzchni zewnętrznej zwiększonej co najmniej o 20% względem powierzchni wymaganej dla systemu otwartego.

Kury nioski

- posiadanie nadanego numeru weterynaryjnego,
- minimalna liczba posiadanych w gospodarstwie stanowisk zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami – 350,
- zakaz przycinania dziobów,
- zapewnienie utrzymania bez klatek na ściółce,
- zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w kurniku – obsada nie większa niż 7 szt./m² powierzchni użytkowej podłogi,
- zapewnienie zwiększonej dostępności gniazd: w przypadku stosowania gniazd pojedynczych – nie więcej niż 5 kur niosek/gniazdo, a w przypadku gniazd grupowych – nie więcej niż 96 kur niosek/m² powierzchni gniazda,
- zapewnienie grzędę o długości min. 0,2 m/kurę nioskę,
- zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.

Kurczęta brojlery

- podmioty utrzymujące kurczęta brojlery są zarejestrowane zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt,
- minimalna liczba posiadanych w gospodarstwie stanowisk zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami 500,
- zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w kurniku - maksymalne zagęszczenie obsady nie większe niż 30 kg/m² i jednocześnie nie większe niż 20 szt./m²,
- zapewnienie minimum 6 godzin fazy ciemnej/dobę następującej po fazie jasnej oświetlenia,
- zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.

Indyki

- podmioty utrzymujące indyki utrzymywane z przeznaczeniem na produkcję mięsa są zarejestrowane zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt,
- minimalna liczba posiadanych w gospodarstwie stanowisk zgodnie z powszechnie obowiązującymi przepisami – 100,
- zapewnienie zwiększonej powierzchni bytowej w pomieszczeniu/budynku – maksymalne zagęszczenie obsady nie większe niż 50 kg/m²,

- zapewnienie 8 godzin fazy ciemnej/dobę następującej po fazie jasnej oświetlenia,
- zapewnienie stałego dostępu do materiałów lub przedmiotów absorbujących uwagę o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na zdrowie.

Tabela 6. Wysokość płatności dobrostanowych – zwierzęta objęte systemem wariantowym [zł/szt.]:

Grupa technologiczna Praktyka	owce	kozy	konie	kury nioski	kurczęta brojlery	indyki z przeznaczeniem na produkcję mięsa
Zwiększona powierzchnia bytowa	154,49	149,2	432,63	14,15	0,2	3,0
System otwarty - zwiększona powierzchnia bytowa	nd	nd	195,87	nd	nd	nd

Zwierzęta utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego

Zwierzęta gatunków/grup objętych interwencją, które są **utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego**, co zostało potwierdzone przez jednostki certyfikujące w rolnictwie ekologicznym, **mogą kwalifikować się do płatności dobrostanowych na uproszczonych zasadach** o ile utrzymywane są w systemie, którego dotyczy dana płatność dobrostanowa (odpowiednio pomieszczenia/budynki/system otwarty), **jeżeli**:

- odpowiednie siedziby stada rolnika, a w przypadku drobiu – numer zakładu drobiu są zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- zwierzęta objęte wymogami interwencji są oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (jeśli dotyczy),
- wszystkie zwierzęta danej grupy zwierząt w gospodarstwie rolnym są utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego.

A ponadto:

- zwierzęta utrzymywane są bez uwięzi (w przypadku wypasu krów mlecznych wymóg dotyczy wypasu),

- w ramach dobrostanu loch - wszystkie lochy w gospodarstwie rolnym są indywidualnie oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- w ramach dobrostanu kur niosek – nadany został numer weterynaryjny,
- w ramach dobrostanu kur niosek – ptakom nie są przycinane dzioby,
- w ramach dobrostanu kurcząt brojlerów i indyków utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa - podmioty je utrzymujące są zarejestrowane zgodnie z przepisami o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt,
- w ramach dobrostanu bydła opasowego - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe w wieku od ukończenia 4 miesiąca życia do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym gospodarstwie w tym okresie, co najmniej przez 120 dni - w przypadku opasów, które nie pochodzą od krów mamek objętych interwencją,
- w ramach dobrostanu bydła opasowego - do płatności kwalifikuje się bydło opasowe o masie ciała powyżej 300 kg do ukończenia 18 miesiąca życia, utrzymywane w danym gospodarstwie, w tym okresie, co najmniej przez 120 dni - w przypadku opasów, które pochodzą od krów mamek objętych interwencją,
- w ramach dobrostanu koni - do płatności nie kwalifikują się konie utrzymywane w dzikich lub półdzikich warunkach, pochodzące z obszarów parku narodowego albo parku krajobrazowego, wskazanych zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt,
- w ramach dobrostanu koni zwiększona powierzchnia bytowa - poza sezonem wegetacyjnym zwierzętom zapewniony jest dostęp do powierzchni zewnętrznych lub biegałni,
- w ramach dobrostanu kóz - zwierzętom poza okresem wypasu zapewniony jest dostęp do wybiegu.

W odniesieniu do dobrostanu **loch, tuczników, krów mamek i opasów** możliwość **uproszczonej realizacji ekoschematu dotyczy jedynie** praktyki polegającej na **zapewnieniu zwierzętom powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach zwiększonej o co najmniej 20%.**

W przypadku dobrostanu **krów mlecznych** możliwość **uproszczonej realizacji ekoschematu** – Dobrostan zwierząt **dotyczy praktyki** polegającej na **zapewnieniu zwierzętom powierzchni bytowej w pomieszczeniach/budynkach zwiększonej o co najmniej 20% lub praktyki dotyczącej wypasu.**

W przypadku, gdy rolnik zainteresowany jest płatnościami w zakresie pozostałych praktyk w odniesieniu do tych gatunków – realizuje je na zasadach ogólnych.

Pozostałe płatności dobrostanowe do zwierząt gatunków/grup objętych interwencją, które są utrzymywane zgodnie z systemem rolnictwa ekologicznego przyznawane są tak, jak w przypadku pozostałych (konwencjonalnych) zwierząt tzn. w odniesieniu do świń i bydła – w systemie punktowym, a w odniesieniu do pozostałych gatunków – w systemie wariantowym.

VI. Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW)

- Kontynuacja płatności udzielanych w ramach PROW 2014-2020.
- Ich realizacja polega na wypłacaniu wsparcia rolnikom aktywnym zawodowo, którzy gospodarują na obszarach, na których występują naturalne lub inne szczególne ograniczenia w działalności rolniczej (tzw. obszarach ONW) i doświadczają z tego powodu trudności w prowadzeniu upraw.
- Stawki płatności są ustalone oddzielnie dla różnych typów i stref obszarów ONW. Wsparcie w ramach ONW udzielane jest z podziałem na:

- płatności dla obszarów, na których występują znaczące ograniczenia naturalne (**ONW z ograniczeniami naturalnymi**) w podziale na dwie strefy. Wyznaczanie obszarów z ograniczeniami naturalnymi zostało wykonane na podstawie jednolitych w całej UE kryteriów biofizycznych dotyczących, co do zasady, warunków klimatycznych, pokrywy glebowej oraz ukształtowania terenu.

Podział na strefy wynika ze zróżnicowania stopnia występowania ograniczeń naturalnych na danym terenie, mierzonych krajowym wskaźnikiem Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WWRPP). W zależności od przynależności do strefy (I lub II), wsparcie to wynosi odpowiednio: **179 zł/ha/rok** i **264 zł/ha/rok**.

- płatności dla obszarów charakteryzujących się innymi szczególnymi ograniczeniami (**ONW typ specyficzny**), również w podziale na dwie strefy. W zależności od przynależności do strefy (I lub II), wsparcie to wynosi odpowiednio: **179 zł/ha/rok** i **264 zł/ha/rok**:

- obszary **ONW typ specyficzny strefa I** zostały określone w oparciu o wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WWRPP) oraz wskaźnik cenności przyrodniczo-turystycznej (WCPT). Do ONW typ specyficzny strefa I zaliczają się gminy lub obręby ewidencyjne o wysokich walorach przyrodniczych i turystycznych.
- do **ONW typ specyficzny strefa II** zostały zakwalifikowane obszary w których co najmniej 50% powierzchni użytków rolnych znajduje się powyżej **350 m n.p.m.** Ponadto do ONW typ specyficzny strefa II zostały zakwalifikowane obszary z niekorzystnymi warunkami dla produkcji rolnej (wartość WWRPP poniżej 52 punktów), które nie zostały włączone do ONW z ograniczeniami naturalnymi na podstawie kryteriów biofizycznych.

- płatności dla obszarów górskich (**ONW typ górski**), na których można uzyskać wsparcie w wysokości **450 zł/ha/rok**.

Do obszarów ONW typ górski zalicza się gminy i obręby ewidencyjne, w których zgodnie z numerycznym modelem terenu (DEM) ponad połowa użytków rolnych jest położona powyżej wysokości **500 m n.p.m.**

- płatności dla gospodarstw rolnych posiadających **minimalną obsadę zwierząt, co najmniej 0,5 DJP/ha UR** w całym gospodarstwie, położonych na obszarach **ONW typ górski i tzw. ONW podgórski**.

Gospodarstwa na tych terenach mogą uzyskać płatności w wysokości **750 zł/ha/rok** dla ONW typ górski oraz **550 zł/ha/rok** dla ONW tzw. typ podgórski.

- Płatności ONW podlegają **degresywności** na poziomie gospodarstwa, od łącznej powierzchni działek rolnych lub ich części objętych pomocą. Płatność jest przyznawana w wysokości:
 - do 25 ha – 100% płatności;
 - 25,01 - 50 ha – 50% płatności;
 - 50,01 - 75 ha – 25% płatności;
 - powyżej 75 ha – brak płatności.

VII. INTERWENCJE ROLNO-ŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNE

- Najambitniejsze środowiskowo instrumenty WPR, promujące praktyki przyczyniające się do ochrony siedlisk przyrodniczych i zagrożonych gatunków ptaków, ochrony zasobów genetycznych roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich, ochrony organizmów pożytecznych w tym zapylaczy oraz ochrony krajobrazu;
- Wymogi interwencji związane są m.in. z:
 - ekstensywnym rolniczym użytkowaniem gruntu (ekstensywny wypas, dostosowanie terminów koszenia/wypasu do potrzeb ochrony przyrody, odpowiednia liczba pokosów),
 - zachowaniem sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, poprzez ich odpowiednie użytkowanie i pielęgnację,
 - uprawą lub wytwarzaniem materiału siewnego zagrożonych erozją genetyczną roślin odmian regionalnych, amatorskich, roślin rzadko uprawianych lub odmian gatunków marginalnych oraz z chowem zwierząt ras lokalnych,
 - zakładaniem i utrzymywaniem, przez odpowiednie użytkowanie wieloletnich pasów kwietnych stanowiących pożytki dla organizmów pożytecznych w tym zapylaczy lub ogródków bioróżnorodności, tj. wielogatunkowych upraw sprzyjających zwiększaniu bioróżnorodności upraw;

- 5-letnie zobowiązania (wykonywanie wymogów, tj. stosowanie praktyk rolniczych przyjaznych dla środowiska);
- Płatności rekompensują rolnikom poniesione koszty i utracone dochody wynikające z realizacji zobowiązań wieloletnich.

Zaprojektowane interwencje (w dużej mierze jest to kontynuacja pakietów Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego PROW 2014-2020):

- **Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000 i Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków poza obszarami Natura 2000** - utrzymanie, zapobieganie pogarszaniu się lub przywrócenie właściwego stanu ochrony cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk lęgowych ptaków, których występowanie jest uzależnione od prowadzenia działalności rolniczej.
 - Wpierane siedliska przyrodnicze: zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, zalewowe łąki selernicowe i słonorośla, murawy, półnaturalne łąki wilgotne, półnaturalne łąki świeże, torfowiska;
 - Wspierane siedliska lęgowe ptaków: rycyka, kszczyka, krwawodzioba, czajki, dubelta, kulika wielkiego, wodniczki, derkacza.

Stawki płatności (w zależności od siedliska) wynoszą od 912 do 1 612 zł/ha.

- **Ekstensywne użytkowanie łąk i pastwisk na obszarach Natura 2000** - ekstensywne użytkowanie rolnicze na trwałych użytkach zielonych na obszarach Natura 2000, aby zapobiec zanikaniu łąk i pastwisk oraz przeciwdziałać intensyfikacji rolnictwa.

Stawka płatności wynosi 836 zł/ha.

- **Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych** - ochrona sadów dawnych odmian drzew owocowych, nieprzydatnych do uprawy towarowej, lecz stanowiących cenne dziedzictwo i zasób genetyczny, a także środowisko życia wielu organizmów i cenny element krajobrazu wiejskiego. Lista odmian zostanie określona w przepisach krajowych.

Stawka płatności wynosi 2 117 zł/ha.

- **Bioróżnorodność na gruntach ornych** - wzbogacenie bioróżnorodności i krajobrazu wiejskiego oraz zapewnienie miejsca bytowania oraz bazy pokarmowej dla organizmów pożytecznych poprzez zakładanie na gruntach ornych i utrzymanie:

- śródpolnych, wieloletnich pasów kwietnych (zakładanych na gruntach ornych z wielogatunkowych mieszanek miododajnych roślin zielnych, w tym dzikich i uprawnych - lista roślin zostanie określona w przepisach krajowych).

Stawka płatności wynosi 3 501 zł/ha.

- ogródków bioróżnorodności (wielogatunkowych upraw zakładanych na powierzchni od 0,1 do 0,5 ha. Minimalna wymagana liczba gatunków wynosi 20 (lista roślin zostanie określona w przepisach krajowych).

Stawka płatności wynosi 2 342 zł/ha.

- **Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie** - zachowanie zagrożonych erozją genetyczną: tradycyjnych i rzadkich w uprawach gatunków i odmian roślin rolniczych, warzywnych i zielarskich, w tym odmian regionalnych, amatorskich i marginalnych zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze.

Stawka płatności wynosi: 1 411 zł/ha (w przypadku uprawy rzadkich gatunków lub odmian roślin) lub 1 619 zł/ha (w przypadku wytwarzania nasion lub materiału siewnego rzadkich gatunków lub odmian roślin).

- **Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie** - zachowanie i gospodarcze wykorzystanie zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich poprzez wsparcie hodowli ras zachowawczych bydła, koni, świń, owiec i kóz.

Wspierane rasy:

- bydło (wsparcie do samic i samców) - polskie czerwone, białogrzbiecie, polskie czerwono-białe, polskie czarno-białe
stawka płatności: 2 738 zł/szt. - bydło mleczne, 1 752 zł/szt. - bydło mięsne (dodatkowo jednorazowa płatność rekompensująca koszty udostępnienia samców w celu pozyskania nasienia 15 131 zł/szt.)
- konie (wsparcie do samic i samców) - koniki polskie, huculskie, małopolskie, śląskie, wielkopolskie, zimnokrwiste (w typie sokólskim i sztumskim)
stawka płatności (w zależności od rasy) od 2 185 do 5 925 zł/szt.
- owce (wsparcie do samic; stawka płatności uwzględnia utrzymanie samców) – wrzosówka, świniarka, olkuska, polska owca górska odmiany barwnej, merynos odmiany barwnej, uhruska, korideil, pomorska, merynos wielkopolska, żelaźnieńska, kamieniecka, cakiel podhalański, polski w starym typie, czarnogłówka, owca pogórza, polska owca górska i białogłowa owca mięsna
stawka płatności: 500 zł/szt.
- świnie (wsparcie do samic i samców) – puławska, złotnicka biała, złotnicka pstra
stawka płatności: 1 335 zł/szt.
- kozy (wsparcie do samic; stawka płatności uwzględnia utrzymanie samców) - koza karpacka, koza kazimierzowska i koza sandomierska
stawka płatności: 953 zł/szt.

VIII. INTERWENCJA W ZAKRESIE WSPARCIA POWIERZCHNIOWEGO DLA ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO

Interwencja stanowi, co do zasady, kontynuację wdrażanego w ramach PROW 2014-2020 działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020, tzn. wsparcie będzie udzielane do powierzchni różnych grup upraw, tj.: rolnicze, warzywne, zielarskie, sadownicze podstawowe, jagodowe, sadownicze ekstensywne, paszowe oraz TUZ, prowadzonych zgodnie z zasadami rolnictwa ekologicznego: w okresie konwersji i po okresie konwersji.

Beneficjentami interwencji będą rolnicy objęci nadzorem jednostki certyfikującej w ramach systemu kontroli i certyfikacji w rolnictwie ekologicznym.

Celem interwencji jest wspieranie **dobrowolnych zobowiązań rolników**, którzy podejmują się utrzymać lub przejść na praktyki i metody rolnictwa ekologicznego określone w prawodawstwie unijnym i krajowym.

Wszystkie uprawy deklarowane do wsparcia finansowego w ramach interwencji podlegają kontroli jednostek certyfikujących.

Zobowiązania w ramach interwencji – Rolnictwo ekologiczne **obejmują okres 5 lat**.

Płatności ekologiczne w okresie konwersji, w ramach 5-letniego zobowiązania, przysługują nie dłużej niż przez okres pierwszych 3 lat realizacji zobowiązania, z tym że jeżeli dany rolnik do danego gruntu otrzymał płatności ekologiczne w ramach analogicznych działań PROW 2004-2006, PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020 – do takiego gruntu przysługują płatności ekologiczne wg stawek określonych dla okresu po konwersji.

Wymagania dla interwencji:

- warunek podstawowy - prowadzenie produkcji rolnej z przepisami określonymi m.in. w rozporządzeniu PE i Rady (UE) 2018/848 oraz w ustawie o rolnictwie ekologicznym;
- obowiązek produkcji ekologicznej i odpowiednie przeznaczenie zbioru;
- uprawa gatunków roślin określonych na poziomie przepisów krajowych;
- posiadanie min. obsady zwierząt – w przypadku płatności do upraw paszowych na gruntach ornych oraz do trwałych użytków zielonych;
- posiadanie zwierząt w obsadzie 0,5-1,5 DJP na każdy hektar UR – w przypadku premii za prowadzenie zrównoważonej produkcji roślinno-zwierzęcej;
- zachowanie trwałych użytków zielonych (nie dotyczy pakietu Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi);
- posiadanie planu działalności ekologicznej;
- w przypadku podstawowych upraw sadowniczych, ekstensywnych upraw sadowniczych oraz upraw jagodowych:
 - uprawa gatunków w okresie owocowania, a w przypadku upraw niebędących w okresie owocowania - potwierdzenie, że do założenia tych upraw wykorzystano materiał nasadzeniowy odpowiedniej jakości;
 - utrzymanie minimalnej obsady dla poszczególnych gatunków roślin z tolerancją do 10%;
 - coroczne wykonywanie na plantacji zabiegów uprawowych i pielęgnacyjnych.

Wysokość wsparcia:

Płatności ekologiczne będą przyznawane **do powierzchni (ha)** upraw prowadzonych metodami ekologicznymi (tj. upraw w okresie konwersji lub upraw już ekologicznych). Płatności zostały określone na podstawie poniesionych kosztów i utraconych dochodów związanych z realizacją wymagań określonych dla interwencji.

Płatności do powierzchni upraw w okresie konwersji – w ramach 5-letniego zobowiązania, przysługują nie dłużej niż przez okres pierwszych 3 lat realizacji zobowiązania.

Stawki płatności proponowane od 2023 r. są zróżnicowane w zależności od grupy upraw i okresów konwersji/po konwersji i są wyższe średnio o 35% w porównaniu do stawek z 2021 r. (i średnio o 84% względem stawek z 2015 r.).

Dodatkowo płatności mogą być powiększone o częściową rekompensatę kosztów transakcyjnych poniesionych z tytułu kosztów kontroli gospodarstwa przeprowadzanej przez jednostkę certyfikującą w ramach systemu kontroli w rolnictwie ekologicznym. Ubieganie się o zwrot kosztów transakcyjnych będzie dobrowolne dla rolników.

Wysokość kosztów transakcyjnych dla gospodarstw będzie zróżnicowana ze względu na ich wielkość i ze względu na wysokość otrzymanej płatności ekologicznej (tj. ze względu na rodzaj upraw).

W ramach interwencji stosowana będzie degresywność płatności.

Płatności ekologiczne będą przyznawane w wysokości:

- 100% stawki podstawowej – za powierzchnię od 0,10 ha do 50 ha;
- 75% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 50 ha do 100 ha;
- 60% stawki podstawowej – za powierzchnię powyżej 100 ha.

Tabela 7. Szacowane stawki płatności dla Interwencji – Rolnictwo ekologiczne

	Szacowane stawki płatności [zł/ha]			
	w okresie konwersji	po okresie konwersji	w okresie konwersji z premią	po okresie konwersji z premią
Uprawy rolnicze	1 697	1 571	2 270	2 144
Uprawy warzywne	3 021	2 391	3 594	2 964
Uprawy zielarskie	1 856		2 429	
Uprawy paszowe na GO	1 638	1 504	2 211	2 077
TUZ	1 043		1 616	
Podstawowe uprawy sadownicze	3 105	1 961	3 678	2 534
Uprawy jagodowe	2 495	2 213	3 068	2 786
Ekstensywne uprawy sadownicze	1 326		1 899	
Małe gospodarstwa z uprawami ekologicznymi	1 640		2 213	
Premia za zrównoważoną produkcję roślinno-zwierzęcą	573		-	

Nowe rozwiązania (w stosunku do działania Rolnictwo ekologiczne PROW 2014-2020), to m.in.:

- płatność dla Małych gospodarstw z uprawami ekologicznymi - płatność w jednakowej wysokości do każdego ha UR zadeklarowanego do płatności ekologicznych niezależnie od rodzaju uprawy **dostępna dla gospodarstw o powierzchni do 10 ha UR**. W ramach tej płatności rolnicy będą mogli deklarować małe powierzchnie upraw, które nie stanowiłyby odrębnej działki rolnej. Tym samym takie małe powierzchnie upraw zostaną objęte wsparciem.
Znacznie uprości się zarówno sposób wnioskowania o płatności ekologiczne jak i sposób realizacji zobowiązań ekologicznych dzięki braku obowiązku wskazywania we wniosku czy uprawa prowadzona jest na gruncie w konwersji czy po konwersji i jednej stawce płatności do wszystkich rodzajów upraw;
- premia za zrównoważoną produkcją roślinno-zwierzęcą - dodatkowa płatność do każdego hektara zgłoszonego do płatności ekologicznej w przypadku posiadania obsady zwierząt od 0,5 do 1,5 DJP/ha na każdy hektar UR w gospodarstwie.
Płatność ta stanowi dodatkowe wsparcie produkcji zwierzęcej w gospodarstwach prowadzących produkcję rolną metodami ekologicznymi;
- uproszczone zasady ubiegania się o wsparcie/uproszczone wnioskowanie – rolnicy będą deklarować jedynie pakiet realizowany na danej działce rolnej bez wskazywania czy prowadzona uprawa jest w okresie konwersji, czy też jest już ekologiczna.

IX. INTERWENCJE LEŚNE I ZADRZEWIENIOWE

1. Planowane jest kontynuowanie dotychczas wdrażanych działań zalesieniowych na gruntach rolnych niskiej klasy bonitacji, na których prowadzenie działalności rolniczej jest nieopłacalne.

Pomoc przyznawana będzie w formie:

- **wsparcia na zalesienie**, stanowiącego jednorazową płatność za wykonanie zalesienia oraz ochronę nasadzeń przed zniszczeniami, wypłacaną w pierwszym roku zalesienia;
- **premii pielęgnacyjnej**, która rekompensuje poniesione dodatkowe koszty prac pielęgnacyjnych w nowo założonych uprawach leśnych oraz na gruntach zalesionych w wyniku sukcesji naturalnej i będzie wypłacana corocznie przez 5 lat;
- **premii zalesieniowej** do zalesionych gruntów rolnych, która rekompensuje utracony dochód z działalności rolniczej i będzie wypłacana corocznie przez 12 lat.

W porównaniu do działania zalesieniowego z PROW 2014-2020:

- wprowadzono 5 - letnią premię zalesieniową (dodatkową płatność 1 438 zł/ha/rok) do tzw. zalesień naturalnych czyli samosiewów powstałych w wyniku sukcesji naturalnej, która rekompensuje utracony dochód wynikający z podjętego zobowiązania do utrzymania tego zalesienia,
- zwiększono maksymalną powierzchnię, do której można ubiegać się o przyznanie pomocy (z 40 ha w całym okresie programowania na 40 ha na rok, czyli max. 200 ha w całym okresie PS 2023-2027),
- zwiększono średnio stawki: wsparcia na zalesienie o ok. 40%, premii pielęgnacyjnej o ok. 27% i premii zalesieniowej o ok.18%.

Nowe stawki wynoszą:

- **od 16 000 do 21 000 zł/ha** - wsparcie na zalesienie (zróżnicowane w zależności od ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek przed zniszczeniami),
- **od 900 do 1 500 zł/ha/rok** - premia pielęgnacyjna (zróżnicowana w zależności od nachylenia terenu oraz wykorzystania sukcesji naturalnej,
- **1 438 zł/ha/rok** - premia zalesieniowa.

Zwiększono stawki premii zalesieniowych dla beneficjentów, którzy dokonali zalesień w ramach PROW 2004-2006, 2007-2013 oraz 2014-2020 do poziomu:

- **1 438 zł/ha/rok**, tj. wyliczonego w ramach PS 2023-2027 beneficjentom, którzy są uprawnieni do płatności bezpośrednich,

- **1 962 zł/ha/rok**, tj. do sumy stawki premii zalesieniowej i stawki płatności bezpośrednich - beneficjentom, którzy nie są uprawnieni do płatności bezpośrednich.

Beneficjentom z PROW 2004-2006, którzy uzyskali mniej niż 20% dochodów z rolnictwa podwyższono stawki do poziomu **490 zł/ha/rok**, zgodnie z metodologią określoną w PROW 2004-2006.

2. Kontynuowane będzie również wsparcie dla właścicieli lasów prywatnych mające na celu:

- wprowadzanie podsadzeń w istniejących lasach (podszyt, drugie piętro, remizy, strefy ekotonowe i dolesienia luk) przyczyniające się do zwiększenia ich bioróżnorodności, oraz
- realizację zabiegów zwiększających odporność drzewostanu, czyli cięcia pielęgnacyjne w drzewostanach młodszych klas wieku.

W porównaniu do PROW 2014-2020:

- zwiększono stawki pomocy średnio o ok. 75%, w tym zwiększono o ok. 125% stawkę na inwestycje w lasach prywatnych na wykonanie cięć pielęgnacyjnych,

Nowe stawki (wyższe o ok. 75%) wynoszą:

- **od ok. 8 000 do 22 000 zł/ha** - w przypadku inwestycji mających na celu zwiększenie różnorodności biologicznej istniejących lasów - zróżnicowane są w zależności od rodzaju wspieranych inwestycji (wprowadzenie drugiego piętra, dolesienie luk, wprowadzenie podszytu, zakładanie remiz leśnych, kształtowanie ekotonów na obrzeżach lasu) ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek przed zniszczeniami,
- **od ok. 1 500 do 2 300 zł/ha** - w przypadku cięć pielęgnacyjnych zwiększających odporność i zdrowotność drzewostanów
- zróżnicowane są w zależności od nachylenia terenu;
- wydłużenie wieku drzewostanu kwalifikującego się do cięć pielęgnacyjnych z 11-20 lat do 11-30 lat,
- zwiększono maksymalną powierzchnię, do której można ubiegać się o przyznanie pomocy (z 40 ha w całym okresie programowania na 40 ha na rok, czyli max. 200 ha w całym okresie PS 2023-2027),
- rozszerzono katalog beneficjentów o wspólnoty gruntowe będące posiadaczem zależnym gruntów,
- rozszerzono rodzaje inwestycji o zakładanie ekotonów na obrzeżach istniejących lasów graniczących z gruntem rolnym.

Ich istotną funkcją jest buforowanie wpływu sąsiedztwa terenów otwartych na zoocenozy leśne.

Strefy ekotonowe, tj. nasadzenia drzew i krzewów na obrzeżach istniejących lasów stanowią m.in. barierę przed migracją zwierząt na tereny uprawne.

3. Dodatkowo planowane jest uruchomienie nowych interwencji w ramach WPR, tj.:

- tworzenie i utrzymanie zadrzewień śródpolnych (wdrażane już od 2022 r.) - zakładanych na gruntach ornych głównie z gatunków liściastych (biocenotycznych lub miododajnych), dzięki czemu stanowią one będą kluczowy element krajobrazu, istotny dla zachowania bioróżnorodności obszarów rolnych oraz dla produkcji rolnej poprzez m.in. zwiększanie retencji krajobrazowej, ograniczenie skutków suszy i zapobieganie erozji glebowej.

Stawki wynoszą:

- **od ok. 10 000 do 18 000 zł/ha** – wsparcie na zadrzewienie (zróżnicowane w zależności od ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek przed zniszczeniami),
- **2 494 zł/ha/rok** – 5 letnia premia na utrzymanie i pielęgnację założonych zadrzewień śródpolnych.
- Zakładanie i utrzymanie systemów rolno-leśnych (od 2023 r.) - jako sposobu użytkowania gruntów, na których drzewa uprawiane są w połączeniu z rolnictwem na tym samym gruncie, przyczyniając się istotnie do zwiększenia retencji krajobrazowej na obszarach wiejskich co wpływa również na wzrost produkcji rolniczej.

Stawki wynoszą:

- **od ok. 3 000 do 7 000 zł/ha** – wsparcie na założenie systemu rolno-leśnego (zróżnicowane w zależności od ukształtowania terenu oraz rodzaju materiału użytego do zabezpieczenia drzewek przed zniszczeniami),
- **300 zł/ha/rok** – 5 letnia premia na utrzymanie i pielęgnację założonych systemów rolno-leśnych.

Dzięki kontynuacji realizacji działań leśnych i zadrzewieniowych w ramach WPR niewątpliwie realizowane będą cele klimatyczne i środowiskowe, poprzez finansowanie prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej, jak również promowanie agroleśnictwa w Polsce.